

ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้

นางพนัดดา เทพญา**

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ ได้รวบรวมผ้าทอพื้นเมืองภาคใต้จากแหล่งทอผ้าต่าง ๆ ที่มีชื่อเสียงในภาคใต้ไว้จำนวนมาก และจัดแสดงไว้ในห้องผ้าทอพื้นเมืองภาคใต้ พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ตำบลเกาะยอ อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เพื่อให้นักเรียน นักศึกษา และนักท่องเที่ยวชมและศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอพื้นเมืองภาคใต้ที่อยู่เป็นจำนวนมาก ด้วยพบว่าศิลปะหัตถกรรมการทอผ้าที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานของแหล่งทอเหล่านี้ยังคงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มมาจนถึงปัจจุบัน หลายนวดลาย บ่งบอกถึงเรื่องราวประวัติชุมชน ความเชื่อและคตินิยมของกลุ่มชน โดยเฉพาะแหล่งทอผ้ายกดินเงินดินทอง ซึ่งสันนิษฐานว่า ได้รับอิทธิพลจากชาวมุสลิม ชาวอาหรับ ที่มาค้าขายตั้งแต่สมัยโบราณ และต่อมาผ้ายกเงินยกทอง ได้กลายเป็นที่นิยมในหมู่ชนชั้นสูงของอาณาจักรไทย ในภาคกลาง บรรดาพวกเจ้าเมือง และข้าราชการหัวเมืองภาคใต้ จึงต่างสนับสุนนให้ลูกหลาน และชาวบ้านทอกันอย่างเป็นล่ำเป็นสัน โดยเฉพาะที่เมืองนครศรีธรรมราช เมืองสงขลา และที่ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ล้วนเคยเป็นแหล่งทอผ้ายกที่มีชื่อเสียงมากในอดีต เป็นที่กล่าวขวัญถึง และนิยมกันมากในหมู่ชนนางสมัยอยุธยา ธนบุรี และรัตนโกสินทร์

การทอผ้าในอดีต นอกจากเป็นทอเพื่อใช้ในครัวเรือนแล้ว ยังใช้เพื่อการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อและใช้งานประเพณีต่าง ๆ สืบทอดเป็นมรดกทางวัฒนธรรมกระจายอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของประเทศ ไทย หลายพื้นที่มีการทอผ้าเป็นลวดลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม และยังคงอนุรักษ์ลวดลายเหล่านั้นไว้จนถึงปัจจุบัน เช่น ผ้าทอนาหมื่นศรีจังหวัดตรัง ผ้าทอเกาะยอจังหวัดสงขลา ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช และผ้าไหมพุมเรียงจังหวัดสุราษฎร์ธานี ดัง พงศาวดารจีนสมัยราชวงศ์เหลียง (พ.ศ. ๑๐๔๕ - ๑๐๙๙) บันทึกเกี่ยวกับสินค้าของประเทศคันโถลี ซึ่งเชื่อกันว่า เป็นเมืองโบราณในเขตอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ดังนี้

“...ประเทศนี้ทอผ้าเป็นลวดลาย และสีต่าง ๆ มีสินค้าผ้าและหมาก สินค้าเหล่านี้ของประเทศนี้มีคุณภาพดีกว่าประเทศใด...”

ที่ตำบลคันโถลีในเขตอำเภอท่าชนะนี้ยังมีการทอผ้าต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (อุบลศรี อรรถพันธ์, ๒๕๒๘ : ๑ อ้างถึง ธรรมทาส พานิช, ๒๕๒๑ : ๒๔๕) มีเอกสารของจีนอีกฉบับหนึ่งที่ได้บันทึกถึงผ้าทอยกดอกด้วยเส้นเงิน เส้นทอง ของรัฐตัมมาลิง หรือตามพริลิ่ง (ประมาณ พ.ศ. ๑๔๐๐ - ๑๗๐๐) ซึ่งเชื่อว่าตั้งอยู่ที่จังหวัด นครศรีธรรมราชในปัจจุบัน ความว่า

“...อากาศในรัฐนี้อุ่นสบาย ผู้ชายผู้หญิงล้วนเกล้าผมไว้เป็นปม เครื่องแต่งกายมีเสื้อผ้าขาวและผ้านุ่ง ผ้าฝ้ายดำในพิธีแต่งงาน พวกเขาใช้แพรเลียน ผ้ายกดอก ผ้ามีลวดลายเส้นเงิน เส้นทอง...”

จากเอกสารบันทึกของจีนทั้งสองฉบับแสดงให้เห็นว่าการทอผ้าในดินแดนภาคใต้ของไทย ช่วง ๑๕๐๐ - ๑๐๐๐ กว่าปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาการทางด้านการทอผ้าก้าวหน้าไปมาก เช่น มีการใช้สีย้อมเส้นใยที่จะใช้ทอผ้าสีต่าง ๆ มีกระบวนการเตรียมเส้นยืน (warp) และเส้นพุ่ง (weft) มีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือ คือ หูก หรือ กี่ สำหรับทอผ้า เพื่อทำให้เส้นใย ๒ ชนิดดังกล่าว สานขัดกันเป็นเนื้อผ้า มีสีเส้นและลาย

* นักวิชาการ ชำนาญการ สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ

*Corresponding author, E-mail: Phanadda@tsu.ac.th

ผ้าที่สวยงาม มีเทคนิคในการเก็บตะกอลายผ้า ทำให้ผ้าที่ทอมีลวดลายยกดอกเด่นชัด นอกจากนั้นยังรู้จักใช้เส้นเงิน เส้นทอง ทอสอดแทรกตกแต่งลายดอก ทำให้ผ้ามีความสวยงามยิ่งขึ้น และเอกสารดังกล่าวยังบอกให้ทราบถึงการใช้ผ้าของชาวไทยโบราณในโอกาสต่างๆ เช่น ในชีวิตประจำวันใช้ผ้าที่ทอด้วยฝ้ายธรรมดา แต่ในโอกาสพิเศษเช่น พิธีแต่งงานจะนุ่งผ้ายกดอกเส้นเงินเส้นทอง เป็นต้น (อุบลศรี อรรถพันธ์, ๒๕๒๘ : ๒๓)

ลักษณะของผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้

ผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้มีหลายชนิด เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้าย(ผ้าด้าย) และผ้าด้ายปนไหม หรือฝ้ายแกมไหม แต่ละแหล่งทอจะมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ตลอดจนมีกรรมวิธีหลายอย่างที่จะทำให้ผ้าทอพื้นบ้านเหล่านั้น ๆ มีลวดลาย สีเส้นสวยงาม จากการศึกษาลักษณะของผ้าแต่ละแหล่งทอนั้น ผ้าบางชนิดเรียกชื่อตามแหล่งทอ(แหล่งที่ผลิต) บางก็เรียกตามวิธีการทอ เรียกตามวิธีการผลิตลวดลาย และเรียกตามวัสดุที่ใช้ทอ (ซิลมา วงศ์ศุภรานันท์, ๒๕๕๑ : ๖ - ๗) เช่น

๑. ผ้าที่เรียกชื่อตามแหล่งทอหรือแหล่งที่ผลิต ได้แก่ ผ้าทอพุมเรียง ผ้าทอนาหมื่นศรี ผ้าทอเกาะยอ ผ้าทอปัตตานี ผ้าทอจากต่างประเทศ เช่น ผ้าอาเงะ ฝ้ายาวอ เป็นต้น

๒. ผ้าที่เรียกชื่อตามวิธีการทอ ได้แก่

๒.๑ การทอผ้าพื้น เป็นการทอผ้าเนื้อเรียบ แบบ ๒ ตะกอ หรือ กาะะคูอ อาจจะเป็นผ้าพื้นสีเดียวตลอดผืน หรืออาจจะทอสอดสีเป็นลายตาตาราง หรือผ้าลายทางกระรอก

๒.๑.๑ ผ้าพื้นสี การทอผ้าพื้นสีจะใช้เส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่งสีเดียวกันทอสานขัดกัน จะได้เนื้อผ้าเป็นสีเดียวกัน

ภาพที่ ๑ ผ้าทอพื้นสีเหลือง

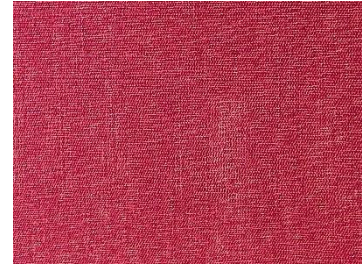
ภาพที่ ๒ ผ้าทอพื้นสีน้ำเงิน

๒.๑.๒ ผ้าลายตาตาราง การทอผ้าชนิดนี้จะต้องเตรียมเส้นยืน โดยค้นด้ายยืนสลับสีกันเป็นช่วง ๆ มีตั้งแต่ ๒ สีขึ้นไป อาจได้ถึง ๗ สี แล้วใช้เส้นด้ายพุ่งสีเหมือนกันจำนวนเท่ากัน ทอสลับสานขัดเป็นเนื้อผ้าลายตาตาราง หรือตาสก๊อต สำหรับการทอผ้าลายตารางนี้ส่วนมากจะนิยมทอเป็นผ้าโสร่งของผู้ชายและผ้าขาวม้า

๒.๑.๓ ผ้าหางกระรอก การทอผ้าลายหางกระรอกจะต้องควบเส้นพุ่งด้วยไหม หรือด้ายที่มีสีต่างออกไป ทำให้เส้นพุ่งมีสองสี เมื่อทอเส้นพุ่งไปสานขัดกับเส้นยืน ทำให้ผ้ามีลวดลายสวยงาม คล้ายลายหางกระรอก การทอผ้าชนิดนี้ที่ตำบลนาหมื่นศรีจะมีลักษณะการทอที่แปลกแตกต่างจากแหล่งทออื่น ๆ เนื่องจากจะใช้เส้นพุ่งสองกระสวย หรือสองตรน เรียกว่า “ผ้าหางกระรอกสองตรน”

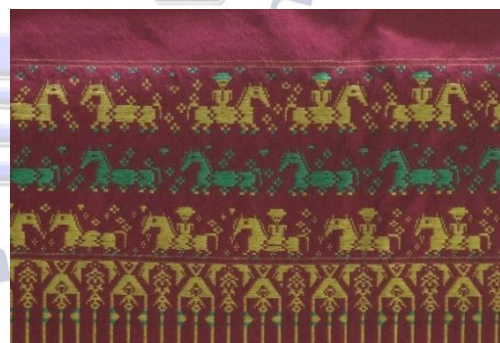

ภาพที่ ๖ ผ้าลายหางกระรอก   ภาพที่ ๗ เส้นด้ายทอลายหางกระรอก   ภาพที่ ๘ ผ้าลายหางกระรอก

๒.๒ การทอผ้ายกดอก เป็นการทอผ้าที่มีลักษณะลวดลายนูนเด่นกว่าส่วนที่เป็นพื้นผ้า ซึ่งเกิดจากแบ่งด้ายยืนออกเป็นชุด ๆ ด้วยตะกอ โดยการยกและข่มเส้นยืนเพื่อให้เส้นพุ่งพุ่งไปตามช่องว่างตามจังหวะที่วางไว้ หรือผ้ายกดอกคือผ้าที่ทอลวดลายเป็นดอก ด้วยการสอดขัดกันของเส้นยืนและเส้นพุ่งตามแบบของลวดลายที่ออกแบบไว้ การทอผ้ายกดอกนี้จะต้องทอโดยใช้ตะกอตั้งแต่ ๔ ตะกอขึ้นไป จำนวนของตะกอจะส่งผลต่อความละเอียดซับซ้อนของลวดลายผ้า ผ้าทอยกดอกนี้มีหลายชนิด เช่น ผ้าทอยกด้วยฝ้ายไหม ดิ้นเงิน ดิ้นทอง ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้เรียกผ้าทอยกดอกว่า ผ้าซอกเก๊ะ ภาษามลายูกลางเรียกว่า ซอกเก็ต ผ้าที่ทอด้วยวิธีนี้นิยมใช้เป็นผ้านุ่ง ใช้ได้ทั้งหญิงและชาย

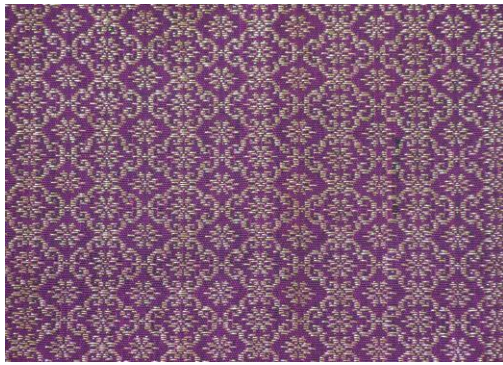
ภาพที่ ๙ ผ้าเกาะยอ ลายดอกพิกุลดอกเล็ก

ภาพที่ ๑๐ ผ้าทอเกาะยอ ลายตัวอักษร
ลายคน ลายครุฑ

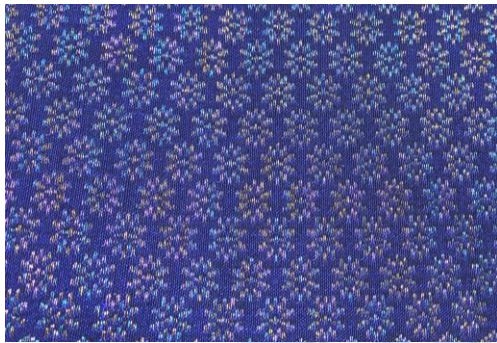

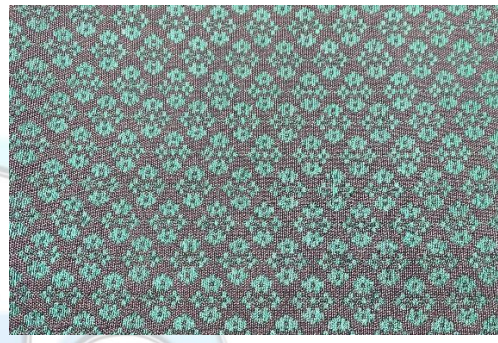
ภาพที่ ๑๓ ผ้าทอพุมเรียง ลายยกเบ็ด

ภาพที่ ๑๔ ผ้าทอพุมเรียง ลายดับเต่าทอง

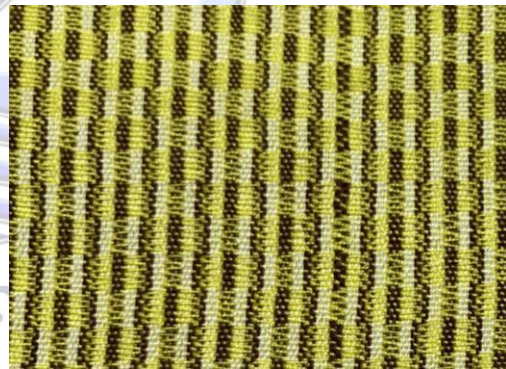
ภาพที่ ๑๕ ผ้ายกนครศรีธรรมราช
ดินเงิน ลายดอกพิกุล

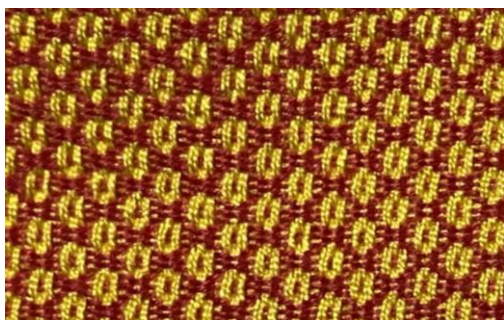
ภาพที่ ๑๖ ผ้ายกนครศรีธรรมราช ยกดอก
ยกดอกดินเงิน ลายดอกจันเล็ก

ภาพที่ ๑๗ ผ้าทอปัตตานี ยกดอกดินเงิน
ลายกริช ลายดอกไม้

ภาพที่ ๑๘ ผ้าทอปัตตานี ลายราชวัตร

๓. ผ้าที่เรียกชื่อตามวิธีการผลิตลวดลาย ได้แก่

๓.๑ ผ้ามัดหมี่ คือผ้าที่ทอด้วยกรรมวิธีการมัดย้อมเส้นด้ายหรือเส้นไหม โดยการสร้างลวดลายก่อนการย้อมสีด้วยวิธีการใช้เชือกมัดด้ายหรือไหมเป็นเปลาะ ๆ ตามลายเมื่อย้อมสีจะไม่ติดส่วนที่มัดไว้ เมื่อแก้เชือกที่มัดไว้ ส่วนที่เป็นสีขาวยังเกิดเป็นลวดลาย ถ้าต้องการให้มีหลายสี ก็ต้องย้อมหลายครั้ง จนครบสีที่ต้องการ การย้อมแต่ละครั้งจะเกิดการผสมสีกัน เช่น เมื่อย้อมสีน้ำเงินทับสีเหลืองจะได้สีเขียว ย้อมสีน้ำเงินทับสีแดงได้สีม่วง ดังนั้น ถ้าต้องการสีขาวยที่ส่วนไหน จะต้องแก้มัดที่ส่วนนั้นท้ายสุด การมัดย้อมหรือมัดหมี่เส้นด้าย หรือไหมนี้ มี ๒ วิธี คือ

๓.๑.๑ การย้อมเส้นด้ายพุ่งอย่างเดียว วิธีนี้เป็นที่นิยมมาก เนื่องจากทำได้ง่าย

๓.๑.๒ การย้อมทั้งเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่งอยู่ในผืนเดียวกัน เมื่อผ่านกระบวนการมัดย้อมแล้วจึงนำมาสู่กระบวนการทอด้วยกี่โบราณ หรือหูก ผ้าชนิดนี้ในภาคใต้รู้จักในนามของผ้าลิมา หรือผ้าเสาระปัตตานี นิยมใช้ถุงและหม่ม หรือพาดไหล่ในโอกาสพิเศษ หรือในงานพิธี เช่นงานแต่งงาน งานบวช เป็นต้น

ภาพที่ ๒๑ ผ้าไหมลิมา : ผ้ามัดย้อม
ลายbungอชิระ (บายศรี)
เครือเถาว์ ลายพิกุลล้อม

ภาพที่ ๒๒ ผ้าขาวม้าไหม :
ผ้ามัดย้อม

ภาพที่ ๒๓ ผ้าทอแพรงหา :
ผ้ามัดย้อม ลาย
ลายสีเหลี่ยมขนมเปียกปูน

๓.๒ ผ้ามัดย้อม คือผ้าที่เกิดจากการเย็บหรือมัดผูกผืนผ้าตามลวดลายที่ออกแบบไว้ก่อนนำไปย้อมสีผืนผ้าส่วนใหญ่จะเกิดสีตามสีย้อม ผ้าในส่วนที่ถูกมัดผูกไว้จะเป็นสีขาว ถ้าต้องการเพิ่มให้มีหลายสีทำได้ด้วยการแต้มสีในภายหลัง ในเขตห้าจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีตใช้วิธีนี้ผลิตผ้าปลางิง ที่สตรีใช้สำหรับคลุมศีรษะ หรือคลุมไหล่ ปัจจุบันได้ดัดแปลงขั้นตอนการผลิตให้มีความเรียบง่ายยิ่งขึ้น โดยการสร้างลายด้วยวิธีพับผ้าแล้วใช้ยางมัด แล้วจึงแต้มสีตามต้องการ แล้วเคลือบน้ำยาโซเดียมซัลไฟเกต ๒ - ๓ ชั่วโมงต่อจากนั้นก็นำผ้าไปซัก แล้วตากให้แห้ง ก็จะนำไปใช้งานได้ โดยนำไปตัดเสื้อ ทำผ้าพันคอ ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น

๓.๓ ผ้าปาเต๊ะ คือ ผ้าที่ได้จากการพิมพ์ลาย หรือเขียนลายด้วยขี้ผึ้งตรงพื้นที่ ๆ ไม่ต้องการให้เกิดสี แล้วไปย้อมสี จากนั้นจึงนำไปต้มเพื่อให้ขี้ผึ้งหลุดออกจากเนื้อผ้า ตำแหน่งที่ปิดทับด้วยขี้ผึ้งจะไม่ติดสี เกิดเป็นลวดลายสีขาว การเพิ่มสีสันให้มีจำนวนหลายสีนั้นขึ้นอยู่กับผู้ผลิตต้องการเพิ่มสีในขั้นตอนของการระบายสี หรือต้องการเพิ่มสีด้วยวิธีเพิ่มจำนวนครั้งในการย้อมสี

ภาพที่ ๒๖ ผ้าพิมพ์ลาย ลายดอกไม้

ภาพที่ ๒๗ ผ้าพิมพ์ลาย ลายใบไม้ ลายผลไม้

ภาพที่ ๒๘ ผ้าพิมพ์ลาย ลายใบไม้ ลายดอกไม้

ภาพที่ ๒๙ ผ้าพิมพ์ลาย ลายใบไม้ ลายผลไม้

ภาพที่ ๓๐ ผ้าพิมพ์ลาย ลายใบไม้ ลายดอกไม้

ภาพที่ ๓๑ ผ้าพิมพ์ลาย ลายใบไม้ ลายดอกไม้

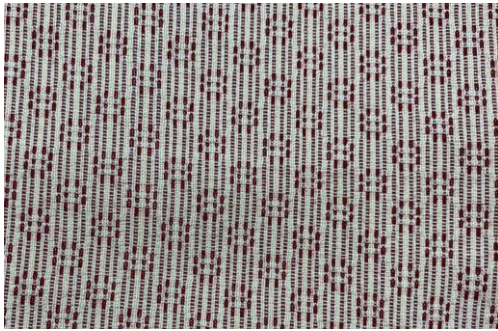
๔. ผ้าที่เรียกชื่อตามวัสดุที่ใช้ทอ

๔.๑ ผ้าไหม หมายถึง ผ้าทุกชนิดที่ทอจากเส้นไหม ในกลุ่มชนมุสลิมในเขตสามจังหวัดชายแดน เช่น จังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส เรียกว่า ผ้าสตือฆอ

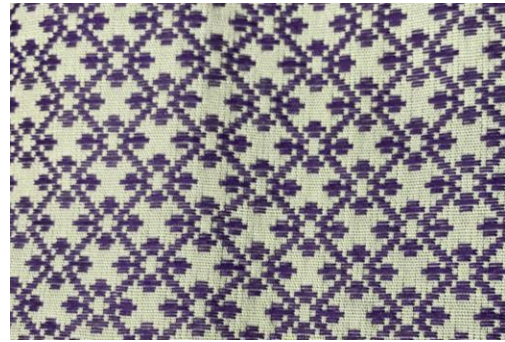

๔.๒ ผ้าฝ้าย หมายถึง ผ้าทุกชนิดที่ทอจากฝ้าย

ภาพที่ ๓๔ ผ้าฝ้าย ลายดอกพิกุล

ภาพที่ ๓๕ ผ้าฝ้าย ลายช่อมาลัย

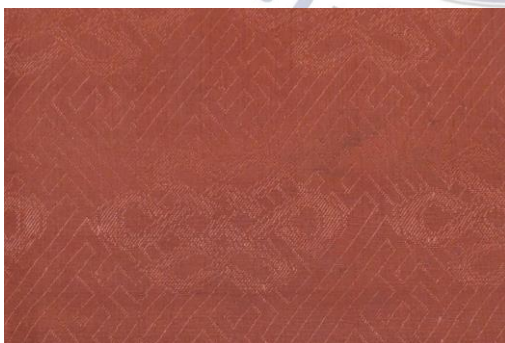

ภาพที่ ๓๔ ผ้าฝ้าย ลายคนและลายตัวอักษร

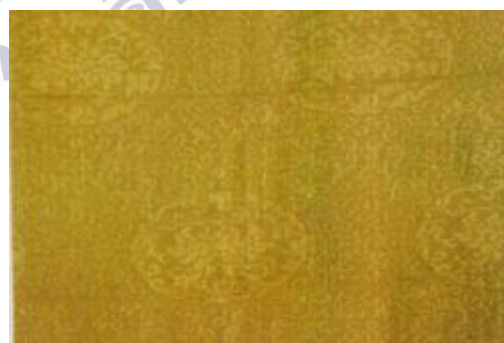

ภาพที่ ๓๕ ผ้าฝ้าย ลายตัวอักษร

๔.๓ ผ้าแพร หมายถึง ผ้าเนื้อสั้น เรียบเป็นมัน มีทั้งเนื้อหนา และเนื้อบาง ใช้ตัดกางเกง หรือเสื้อ เดิมทอด้วยใยไหมเล็กละเอียด ปัจจุบันทอด้วยใยสังเคราะห์

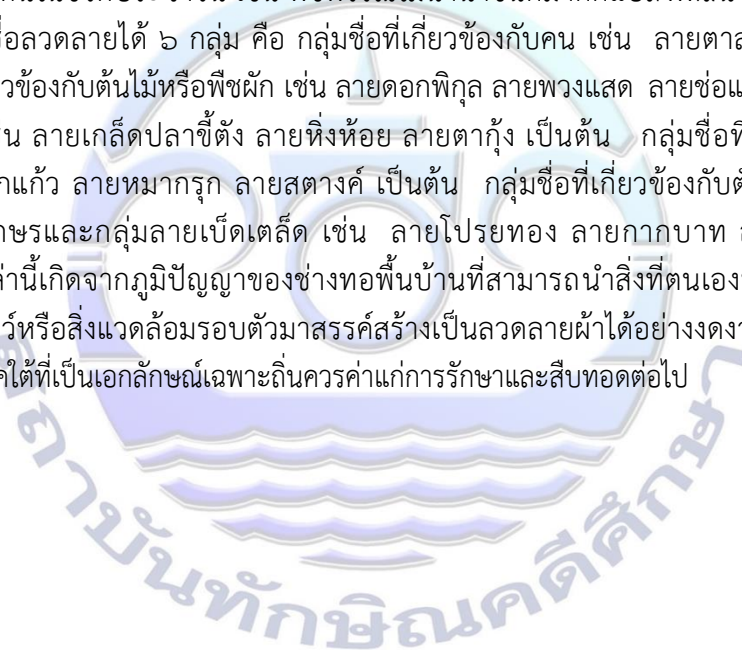
ภาพที่ ๓๖ ผ้าแพรจีน (ผ้ากาปีแง)

ภาพที่ ๓๗ ผ้าแพรจีนโบราณ

การนำเส้นใยหลากสีมาถักทอ สร้างสรรค์ลวดลายบนผืนผ้า ดัดแปลง ผสมผสาน จับลวดลายจากอดีต มาถอดลายขยายแบบของครุภูมิปัญญาและช่างทอผ้าในท้องถิ่น ส่งผลให้ผ้าพื้นเมืองภาคใต้มีความ หลากหลายลวดลาย หลากสีสันทัน มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น สะท้อนวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนนั้น ๆ ดังที่ วลัยภรณ์ เยาดำ (๒๕๕๒) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาเกี่ยวกับลายผ้าทอนาหมื่นศรี ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผลการวิจัยพบว่า งานผ้าทอเริ่มจากงานช่างฝีมือแต่สามารถยกระดับเป็นงานศิลปะ การทอผ้า ลายมรดกเป็นงานประณีตซับซ้อน ต้องมีสมาธิสูง สมาธิส่งผลต่อปัญญา เกิดความสงบ อิ่มเอิบ

มองเห็นความงามและเห็นความสัมพันธ์ระหว่างความงามกับความจริง เห็นธรรมชาติ เกิดจินตนาการ เกิดแรงบันดาลใจคิดค้นประดิษฐ์ลายใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งผ้าทอนาหมื่นศรีจะมีลายเฉพาะของผ้าแต่ละชนิดมีลวดลายประจำท้องถิ่นที่ทอได้ละเอียดสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ได้แก่ ๑)ลายลูกแก้ว ๒)ลายแก้วชิงดวง ๓)ลายดอกจัน ๔)ลายดาวล้อมเดือน ๕)ลายช่อมาลัย ๖)ลายช่อลือกอ ๗)ลายดอกกก ๘)ลายดอกมะพร้าว ๙)ลายดอกพิกุล ๑๐)ลายดอกเทียน ๑๑)ลายลูกหวาย ๑๒)ลายท้ายมิ่งคุด ๑๓)ลายเกสร ๑๔)ลายเม็ดแตง ๑๕)ลายข้าวหลามตัด ๑๖)ลายราชวัตร ๑๗)ลายนกเหวก ๑๘)ลายหงส์ ๑๙)ลายตุ๊กตาทือดอกบัว ๒๐)ลายซิ่นนอน ๒๑)ลายตัวหนังสือ ๒๒)ลายประสม และพบว่า การตั้งชื่อลายผ้าทอนาหมื่นศรีนั้นไม่มีที่มาที่ชัดเจน เนื่องจากการตั้งชื่อลายผ้าจะตั้งจากสิ่งที่อยู่รอบๆ ตัว เช่น ตั้งชื่อจากหนังสือหรือเกิดจากจินตนาการของตัวเอง เช่น ลายดอกมะพร้าวเกิดจากคนทอเห็นดอกมะพร้าวจึงนำมาทอให้มีลวดลายคล้ายดอกมะพร้าว แล้วตั้งชื่อว่าลายดอกมะพร้าว เป็นต้น นอกจากนี้ พันิดดา เทพญา (๒๕๖๒) ได้ศึกษาความหลากหลายของลวดลายผ้าทอเกาะยอตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน พบว่า ลวดลายผ้าทอเกาะยอจำแนกเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มแรกเป็นลวดลายโบราณดั้งเดิมที่จดจำและสืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษ และกลุ่มที่สองเป็นลวดลายที่ประยุกต์พัฒนาขึ้นมาใหม่โดยนำเอาแนวคิดจากสิ่งที่พบเห็นในชีวิตประจำวัน เช่น พืชพรรณไม้นานาชนิดมาดัดแปลงพัฒนาเป็นลวดลายผ้าและจัดจำแนกเป็นกลุ่มชื่อลวดลายได้ ๖ กลุ่ม คือ กลุ่มชื่อที่เกี่ยวข้องกับคน เช่น ลายตาสมุกหรือลายโกเอี่ยม เป็นต้น กลุ่มชื่อที่เกี่ยวข้องกับต้นไม้หรือพืชผัก เช่น ลายดอกพิกุล ลายพวงแสด ลายช่อแก้ว เป็นต้น กลุ่มชื่อที่เกี่ยวข้องกับสัตว์ เช่น ลายเกล็ดปลาชี่ตั้ง ลายหิ้งห้อย ลายตากุ้ง เป็นต้น กลุ่มชื่อที่เกี่ยวข้องกับสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ลายลูกแก้ว ลายหมากรุก ลายสตางค์ เป็นต้น กลุ่มชื่อที่เกี่ยวข้องกับตัวหนังสือมีเพียงลายเดียว คือ ลายตัวอักษรและกลุ่มลายเบ็ดเตล็ด เช่น ลายโปรยทอง ลายกากบาท ลายหยดน้ำ เป็นต้น ลวดลายต่าง ๆ เหล่านี้เกิดจากภูมิปัญญาของช่างทอพื้นบ้านที่สามารถนำสิ่งที่ตนเองพบเห็น ไม่ว่าจะเป็น ต้นไม้ ดอกไม้ พืชสัตว์หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัวมาสรรค์สร้างเป็นลวดลายผ้าได้อย่างงดงาม เกิดเป็นศิลปะบนผืนผ้าทอพื้นเมืองภาคใต้ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นควรค่าแก่การรักษาและสืบทอดต่อไป

เอกสารอ้างอิง

ชลมา วงศ์ศุภรานันต์. ผ้าและสิ่งทอในภาคใต้. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๕๑.

ธรรมธาส พานิช. ประวัติศาสตร์พุทธศาสนาสมัยศรีวิชัย. กรุงเทพฯ : แพร่พิทยา, ๒๕๒๑.

พนัดดา เทพญา. ความหลากหลายของลวดลายผ้าทอเกาะยอ. รายงานสืบเนื่องจากการประชุม วิชาการระดับชาติและนานาชาติ สานสัมพันธ์วัฒนธรรมอาเซียน ครั้งที่ ๕ : ภูเขาอาเซียน การปรับตัว การเปลี่ยนแปลง และพลังสร้างสรรค์. มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, ๒๕๖๒.

วลัยภรณ์ เขาคำ. การรวบรวมภูมิปัญญาเกี่ยวกับลายผ้าทอนาหมื่นศรี ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๒.

สุนันต์ จิตพิทักษ์. ผ้าทอเกาะยอ. สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ เล่ม ๕. กรุงเทพฯ: อมรินทร์การพิมพ์, ๒๕๒๙.

อุบลศรี อรรถพันธุ์ และชลมา วงศ์ศุภรานันต์. ผ้าทอพื้นเมืองภาคใต้. สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๐.

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. (ม.ป.ป.). ศิลปะการทอผ้าไทย. จาก <https://www.saranukromthai.or.th> สืบค้นเมื่อ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๗

ฐานข้อมูลท้องถิ่นภาคใต้. (ม.ม.ป.). ลายผ้าอัตลักษณ์ประจำจังหวัดสุราษฎร์ธานี (ลายราชวัตรโคม) จาก <https://clib.psu.ac.th/southerninfo/content> สืบค้นเมื่อ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๗

